

розповсюджуються, як приписи щодо чинності закону про кримінальну відповідальність у часі (стаття 4 КК України), котрі регулюють сферу визначення кримінально-правових наслідків діяння саме законом про кримінальну відповідальність, що діяв на час вчинення цього діяння; так і приписи щодо зворотної дії закону про кримінальну відповідальність у часі (стаття 5 КК України), котрі регулюють сферу поліпшення становища особи і/або унеможливлення погіршення становища особи у зв'язку з трансформаціями кримінального закону у вигляді його зміни, доповнення, скасування, втрати ним чинності або інших видів трансформації закону про кримінальну відповідальність.

Вбачається, що питання про диференціацію (поділ та класифікацію) та дефініціацію (поняття та визначення) повторності та рецидиву злочинів, як окремих двох різновидів множинності кримінальних правопорушень буде сприяти дотриманню юридичного постулату щодо максимального запобігання судовій помилці при формально-логічному тлумаченні норм КК України (науково-запобіжний аспект), який відповідає конституційно-правовій zasadі повної та безальтернативної заборони неправосудного та безпідставного притягнення особи до кримінальної відповідальності (практико-заборонний аспект) в розумінні правоположення щодо унеможливлення постановлення неправосудного вироку суду та щодо унеможливлення безпідставного засудження людини (частина 4 статті 62 Конституції України [2]), що є одним із вимірів фундаментального принципу верховенства права (частина 1 статті 8 Конституції України [2]).

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 01.02.2024 р).

2. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*, 1996, № 30, ст. 141.

Максим КАЛІМАН,
старший викладач
кафедри тактико-спеціальної підготовки,
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРИНАЛЕЖНІСТЬ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ ДО ПРЕВЕНТИВНОГО ЧИ ПРИМУСОВОГО ВИДУ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ЗАХОДУ

Зважаючи на конституційно проголошений пріоритет держави, спрямований на забезпечення прав, свобод та інтересів людини [1], питання визначення приналежності поліцейського піклування до превентивного чи

примусового виду поліцейського заходу видається актуальним, адже сутність поліцейського піклування передбачає встановлення окремих обмежень прав осіб, до яких застосовується поліцейське піклування. Розберемо детальніше це питання.

Аналізуючи зміст чинного законодавства, можна чітко визначити, що поліцейське піклування віднесено до превентивних поліцейських заходів, адже, визначаючи види превентивних поліцейських заходів, Закон України «Про Національну поліцію» відносить поліцейське піклування до них [2]. Цю думку підтримують і деякі вітчизняні дослідники. Наприклад, Зеленський Є.С. у своїй науковій статті наголошує, що поліцейське піклування – це превентивний захід, тобто захід попередження адміністративних та кримінальних правопорушень, який не передбачає застосування примусових заходів [3]. Не можемо погодитися з такою позицією законодавця та науковця, адже сутність поліцейського піклування якраз і полягає у обмеженні деяких конституційних прав людини (наприклад, право на свободу пересування, право володіння річчю [3; 4]), хоча мета застосування заходу дійсно є превентивною. Для з'ясування сутності даного заходу та його приналежності звернімося до теорії адміністративного права.

Традиційно усі методи управління в цілому та адміністративної діяльності зокрема поділяються на три види: переконання, заохочення та примус [5]. Сутність переконання полягає в застосуванні способів впливу на свідомість і поведінку людей і проявляється у використанні роз'яснювальних і виховних заходів з метою дотримання вимог чинного законодавства [5, С. 173]. Відповідно можемо говорити про те, що поліцейське піклування не є заходом переконання в адміністративній діяльності Національної поліції.

Зміст заохочення полягає у застосуванні способів впливу на свідомість та інтерес людей та проявляється у використанні моральних та матеріальних заходів із метою адекватного оцінювання правомірної поведінки [5, С. 174]. Реагування поліцейських шляхом застосування поліцейського піклування відбувається на неправомірну поведінку, тому поліцейське піклування – це не заохочення.

Методи примусу полягають у застосуванні від імені держави способів впливу на свідомість і волю людини з метою попередження та припинення правопорушень [5, С. 175]. Поліцейське піклування застосовується з метою попередження вчинення правопорушень самою особою, відносно якої застосовується захід (наприклад, особи, які мають ознаки вираженого психічного розладу, перебувають у стані сп'яніння і створюють реальну небезпеку оточуючим), та відносно таких осіб. Тобто можемо говорити про приналежність поліцейського піклування до методу примусу в контексті адміністративно-правової діяльності поліцейських.

За класичним підходом заходи адміністративного примусу поділяються у свою чергу на заходи адміністративного запобігання, адміністративного припинення та адміністративної відповідальності [5, С. 178]. Заходи

адміністративної відповідальності тягнуть за собою наслідки застосування адміністративної відповідальності, визначені КУпАП та не включають поліцейське піклування.

Заходи адміністративного припинення застосовуються для припинення правопорушень, недопущення їхніх шкідливих наслідків та забезпечення притягнення винних до відповідальності [5, С. 181]. До таких заходів поліцейське піклування не відноситься, адже складу правопорушення у діях осіб, щодо яких захід застосовується, немає.

Заходи адміністративного запобігання застосовуються для попередження правопорушень, забезпечення публічного порядку та безпеки [5, С. 178]. Тобто мета застосування заходів адміністративного запобігання співпадає з метою застосування поліцейського піклування. Відповідно, можемо зробити висновок про приналежність поліцейського піклування до заходів адміністративного запобігання в адміністративній діяльності Національної поліції. Ці заходи реалізують метод адміністративного примусу в такій діяльності.

З огляду на сказане, можемо говорити наявність платформи для дискусії про приналежність поліцейського піклування до конкретного виду поліцейських заходів: з огляду на законодавче підґрунтя, поліцейське піклування однозначно віднесене до превентивних поліцейських заходів; аналіз теорії адміністративного права та нормативно-правових підстав застосування поліцейського піклування дозволяє віднести останнє до заходів адміністративного примусу, а саме заходів адміністративного запобігання.

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 20.02.2024).

2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення 20.02.2024).

3. Зеленський Є. С. Поліцейське піклування щодо неповнолітніх осіб: зміст та порядок застосування. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2015. Серія ПРАВО. Випуск 35. Частина I. Том 2. С. 116-119.

4. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про застосування поліцейського піклування: наказ МВС України від 12.10.2020 № 724. URL: (дата звернення 20.02.2024).

5. Стеценко С. Г. Адміністративне право України: Навчальний посібник. – К.: Атіка, 2008. – 624 с.